

ETKİLİ SUNUM TEKNİKLERİ

Bu kitapçık; Doç. Dr. Şevkat Bahar Özvarış ve Dr. Dilek Aslan tarafından *Sullivan R, Magarick R, Berghthold G, Blouse A, McIntosh N; Tıp Eğitmcileri İçin Eğitim Becerileri Rehberi*, N.N. Şahin(Çev.), Ş. Bahar Özvarış(Çev. Ed.), Hacettepe Halk Sağlığı Vakfı Yayını, Yayın No.: 99/14, Ankara, 1999 Bölüm: 4' den uyarlanmıştır.

ETKİLİ SUNUM YAPMA TEKNİKLERİ

Kitapcığın Amacı:

Bu kitapcığın amacı, okuyucunun; görsel işitsel araçların kullanıldığı bir dersin planlanması ve sunulmasının özelliklerini, bir sunuma giriş yapma tekniklerini, sunumu özetleme tekniklerini ve etkili soru sorma tekniklerini, çeşitli küçük grup çalışmalarını (örn. oyunlaştırma, vaka çalışması, beyin fırtınası , vb.) kullanma kurallarını tanımlayabilmesidir.

GİRİŞ

Etkili bir sunum yapmak, bir eğitmenin sorumluluklarının en heyecan verici yönlerinden birisidir.

Çeşitli eğitim yöntemlerini kullanarak dinamik bir sunumla öğrencilerin ilgisini ayakta tutabilen bir eğitmen, öğrencileri öğrenim hedeflerine ulaştırmada daha başarılı olur. Kurs öncesi planlama için ayrılan zaman ve çaba, eğitmen ve öğrenciler karşılıklı etkileşime girdikçe, tartışıkça, soru sordukça ve dersin amacına ulaşmak için birlikte çalışıkça semeresini verecektir.

Her sunum, öğrencilerde ilgi uyandırmak ve öğrencileri öğrenmeye hazırlamak için bir **giriş** bölümü ile başlamalıdır. Girişten sonra, eğitmen, görsel-işitsel araçlar ile desteklenmiş **sınıf dersleri** (*illustrated lectures*), **gösterimler** (*demonstrasyon*), veya **küçük grup çalışmaları** kullanarak ve karşılıklı etkileşimi sağlamak için **soru sorma** tekniklerine de dikkat ederek içeriği sunabilir. Ayrıca, eğitmen sunumu bitirirken anahtar noktaların veya basamakların bir **özetini** vermelidir.

SINIF DERSLERİNİN PLANLAMASI VE SUNUMU

Yakın zamana kadar, görsel-işitsel araçlar ile desteklenmiş dersler (*illustrated lectures*) dersane eğitiminde en sık kullanılan yöntemlerden biriydi. Bir sınıf dersinde içeriğin büyük bölümü kuramsaldır ve klinik eğitmeni tarafından sözlü olarak sunulur. Bir eğitim yöntemi olarak etkililiği, soru sorma tekniklerinin, slaytlar, asetatlar ve video filmler gibi görsel-işitsel araçların kullanılmasıyla geniş çapta artırılmıştır.

Olumlu ve Olumsuz Yanları

Görsel-işitsel araçlar ile desteklenmiş sınıf dersinin pek çok **olumlu yanı** vardır. Bunlar:

- Uygun bir şekilde hazırlandığı ve sunulduğu zaman, hızlı ve yavaş öğrenenlerin karışık bulunduğu gruplar için etkilidir.
- Sınıf dersleri ile büyük miktarda kuramsal bilgi görece kısa zamanda verilir.
- Sınıf dersleri daha büyük gruplara sunulabilir, oysa beyin fırtınası, tartışmalar ve diğer küçük grup çalışmaları için kişi sayısının fazla olmaması gerekir.
- Sunumun içeriği ve veriliş şekli (neyin ne zaman söyleneceği) eğitmenin kontrolündedir.

Ancak sınıf derslerinin aynı zamanda pek çok **olumsuz yanı** da vardır. Bunlar:

- Ders vermek yorucu bir iştir. Eğitmen ile öğrencilerin ilgi ve dikkatlerini uzun süre koruyabilmeleri gerekir.
- Eğitmen öğrencileri etkileşime sokamazsa katılım ve ilgi çok düşük düzeyde kalabilir.
- Ders, eğitmenin yönettiği hızda gider. Arada soru sorarak ve geribildirim ile öğrencilerden, sunumun **çok hızlı** veya -yine onun kadar önemli- **çok yavaş** olup olmadığı hakkında fikir alınmalıdır.
- Genel olarak öğrencilere **gerektiğinden fazla bilgi yükleme** eğilimi vardır. Çok fazla bilginin sunulması, öğrencilerin kısa süreli bellek kapasitelerini zorlar.

Sınıf Derslerinin Planlanması

Sınıf dersleri planlanırken ilk basamakta ders amaçlarının gözden geçirilmesi gerekir. Daha sonra bu amaçlara ulaşmak için en uygun stratejinin sınıf dersi olup olmadığını değerlendirmek gereklidir. Sınıf dersleri için eğitmenin notlarında veya planlarında şunlar bulunmalıdır:

- Dersin amacı/amaçları,
- Ana noktaların taslağı,
- Anahtar sorular,
- Görsel-işitsel araçların ve çeşitli etkinliklerin nerelerde kullanılacağına ilişkin hatırlatıcı notlar

Hazırlanan taslak sayesinde eğitmen ana noktalara göz atarak içeriği sunabilir, sunmayı planladığı şeyleri atlamaz. Ayrıca bir taslağın kullanılması sunumun "kağıttan okuma" şeklinde olmasını da engeller. Sorulacak **sorular** taslakta uygun yerlere not alınmalıdır. Ders sırasında kullanılacak görsel-işitsel araçların ne zaman kullanılacağı da notlarda belirtilmelidir.

Etkili bir sınıf dersi:

- **Güçlü bir girişle** başlar
- Ana konuya **yumuşak bir geçişle** devam edilir
- Ders sırasında klinik eğitmeninin **planının ana hatları izlenir**
- Çeşitli **görsel-işitsel araçlar** kullanılır
- Öğrencilerin **etkin katılımını** sağlayan çalışmalar içerir
- **Etkili bir özetle** biter.

Sınıf Derslerinin Sunumu

Sınıf dersleri bir dizi **sunum becerisinin** kullanılması ile daha etkili hale getirilebilir. Usta bir eğitmen, etkin katılımı sağlamak, ilgiyi canlı tutmak ve tekrarlayıcı sunum şekline kaçınmak için çeşitli teknikler kullanacaktır. Sık kullanılan tekniklerden bazıları şunlardır:

- O ders için hazırlanmış planı ve (eğitmenin) ders notlarını izlemek. **Eğitmenin notlarında** amaçlar, giriş, ana konu, öğrenciler için çeşitli etkinlikler/çalışmalar, görsel-işitsel araçlar ve etkinlikler hakkında hatırlatıcı notlar, özet ve değerlendirmede kullanılacak araçlar **bulunmalıdır**.
- **Kişisel düzeyde iletişim kurun.** Katılımcıların çoğu için terimler, jargon, kısaltmalar ve yeni bir öğrenim alanının dili yeni ve yabancı bir dildir. Klinik eğitmeni herkesçe bilinen sözcükleri ve ifadeleri kullanmalı, yeni terimleri açıklamalı ve eğitim süresince katılımcılarla ilişkiye girmeye çalışmalıdır.
- **Öğrencilerle göz teması kurun.** Göz teması kurarak, eğitmen öğrencilerin konuyu ne kadar anladığını değerlendirebilir. Aynı zamanda kişilerle göz teması kurarak konuşmak, özenli bir iletişimin varolduğu mesajını verir. Aynı zamanda, olumlu bir eğitim atmosferini kurmada ve sürdürmede de çok yararlıdır.
- **Sesinizi arkadakilerin de duyabileceği şekilde yüksek tutun.** Öğrencilerin dikkatini uyanık tutmak için sesinizin tonunu, perdesini, hacmini ve vurgusunu iyi ayarlayın. Tekdüze bir ses kullanmaktan kaçının, bu öğrencileri çok güzel uyutur.
- Sürekli kullanıldığında rahatsız edici hale gelen **tekrarlayıcı sözcüklerden, tabirlerden veya jestlerden kaçınım**, örneğin:

"Tamam, şimdi..."

"Bu açık mı?"

"Ne dediğimi anlıyor musunuz?"

Eller cepte bir ileri bir geri arşınlamak, topuklar üzerinde sallanmak, vb.

- **Sunum sırasında coşku, heves gösterin.** Konu hakkında heyecanlanmış görünerek, gülümseyerek, canlı hareket ederek, kıvrak kol ve beden hareketleri yaparak, katılımcılarla etkileşerek ve çeşitli yüz ifadeleri kullanarak ne kadar hevesli olduğunuzu gösterilebilirsiniz.
- **Sınıfta dolaşın.** Eğitmenin sınıfta dolaşması, ders süresince her öğrenciye zaman zaman yaklaşmasını sağlar. Eğitmenin öğrencilerden tarafa yürüyüp göz temasını sürdürmesi, öğrencinin etkileşime girmesini destekler.

Eğitmenin odada öğrenciler arasında dolaşabilmesi için masalar veya sıralar U şeklinde düzenlenmelidir. Bu biçim, hem eğitmene kolay hareket etme olanağı sağlar, hem de öğrenciler birbirleriyle yüzyüze oturduklarından etkileşim ortamı yaratır.

- Sınıf derslerinde **uygun görsel-işitsel araçları kullanın.**

- Çeşitli düzeylerde sorular sorun.
- Sunum sırasında öğrencilere **olumlu geribildirim** verin. Örneğin:
"Çok iyi bir nokta, İlker!"
"Bu öyküyü bizimle paylaştığın için teşekkürler."
"Ayşegül mükemmel bir karşılaştırma yaptı!"

- **Öğrencilere olabildiğince sık adlarıyla hitap edin**, örneğin:
Soru sorarken ve geribildirim verirken,
Öğrencilerin dikkatlerini sunum yapan kişide toplamak için,
Olumlu bir öğrenme atmosferi oluşturmak için.

- Olumlu yönde **mizah kullanın**, örneğin:
Bildiri tahtasına konuyla ilgili karikatürler asın,
Konuyla ilgili komik öyküler anlatın,
Konuyla ilgili bir karikatür asın ve öğrencilerden buna bir başlık bulmalarını isteyin.

- **Konular arasında yumuşak geçişler yapın.** Belli bir eğitim toplantısında farklı ama birbiriyle ilgili bir dizi konu tartışılabilir. Bir konudan diğer konuya öğrencilerin kafaları karışabilir ve farklı konu başlıklarını bir bütün içine yerleştiremeyebilirler. Eğitimci bir başlıktan başka bir başlığa geçişin yumuşak bir şekilde yapılmasını sağlamalıdır. Bu, şöyle sağlanabilir:

Kısa bir özet yaparak,

Bir dizi soru sorarak,

Bir sonraki başlığa geçmeden konuyu bir alıştırmaya veya uygulama çalışmasına (vaka çalışması, oyunlaştırma, vs.) başlayarak.

- **İyi örnek olun.** Eğitimci, giysisi, görünümü, organizasyon, derste gösterdiği şevk ve heves, zamanlama ve planlanan saatte bitirme açısından iyi bir örnek olmalıdır.

SUNUMA GİRİŞ

Herhangi bir sınıf dersinin ilk birkaç dakikası çok önemlidir. Öğrenciler o sırada başka bir şey düşünüyor, dersin nasıl geçeceğini merak ediyor veya konuya fazla ilgi göstermiyor olabilirler. Giriş bölümü:

- Tüm grubun ilgisini çekmeli ve öğrencileri sonradan verilecekler için hazırlamalıdır.
- Öğrencilerin, eğitmenin beklentilerini anlamalarını sağlamalıdır.
- Olumlu bir eğitim atmosferi yaratmalıdır.

Çeşitli Teknikleri Kullanma

Eğitmen, çeşitlilik sağlamak ve öğrencileri ders konusuna odaklamak için bir dizi teknikten istediğini seçebilir. Birçok giriş tekniği mevcuttur, bunlar:

- **Dersin amaçlarını gözden geçirmek.** Konuya amaçların basit bir tekrarıyla girmek, öğrencilerin kendilerinden bekleneni anlamalarını sağlar.
- **Konu hakkında bir dizi soru sormak.** Eğitmen, konuyla ilgili neler bildiklerini anlayıp, katılımcıları etkin katılıma teşvik etmelidir. Birkaç anahtar soru sorulabilir, öğrencilerin yanıtları alınır, yanıtlar tartışılabilir, sonra da asıl sunuma geçilebilir.
- **Konunun daha önceden işlenmiş konuyla bağlantısını kurmak.** Bir konuyu işlemek için birden fazla ders yapılacaksa, her dersin bir öncekiyle bağlantısı kurulmalıdır. Bu şekilde öğrencilerin konunun bütünlüğü ve sürekliliğini kavraması sağlanır. Konuları mümkün olduğunca birbirine bağlayın, böylece bir sunumun sonuç bölümü veya özeti bir sonrakinin girişi olabilir.
- **Kişisel deneyimleri paylaşmak.** Eğitmen, ilgi uyandırmak, bir noktayı vurgulamak ve konuya gerçeklik katmak için kendi kişisel deneyimlerini paylaşabilir. Bu hikayeler konuyla ilgili olduğu ve uygun yerde kullanıldığı zaman öğrencilerin hoşuna gider.
- **Konuyu gerçek yaşam deneyimlerine bağlamak.** Eğitim konularının büyük kısmı öğrencilerin çoğunun daha önceden deneyimi olduğu durumlarla ilgilidir. Bu teknik hem öğrencinin ilgisini çeker hem de öğrenmeyi kolaylaştırır; çünkü insanlar en iyi, yeni öğrendikleri şeyi eskiden bildikleriyle bağdaştırarak öğrenirler. Deneyim günlük yaşamdan alınmış bir durum, belli bir işlem veya aletlerle ilgili olabilir.
- **Olgu çalışması veya problem çözme etkinliklerini kullanmak.** Öğrencilerin eğitim konusuyla ilgili spesifik bir olaya konsantre olmalarını sağlamak için vaka çalışmaları veya problem çözme etkinlikleri kullanılabilir. Olanak varsa küçük gruplarla çalışmak, genellikle konuya ilgiyi artırır.
- **Video filmi veya diğer medyanın kullanılması.** Uygun görsel-işitsel araçların kullanılması hem uyarıcı olur hem de öğrencilerin konuya ilgisini körükler.
- **Yaratıcı asetatlar kullanmak.** Eğitmenler, konuyla ilgili karikatürlerin, işaretlerin, sloganların, akronimlerin ve benzeri şeylerin bulunduğu bir dosya tutmalıdırlar. Uygun yerde kullanıldığında bunlar hem ortamı yumuşatır hem de ilgi uyandırır.

- **Kışkırtıcı ifadeler kullanmak.** Bu teknik ötekilerden ayrı ve büyük bir dikkatle kullanılmalıdır. Buradaki amaç, bir tepki yaratmak için karşıt bir ifade kullanmaktır. Ortaya çıkan tartışma sunulan konuya ilgiyi artırır; ancak öğrencileri hayal kırıklığına uğratabilecek veya konudan soğutacak ifadelerin kullanılmamasına dikkat edilmelidir, çünkü bu öğrenim atmosferini olumsuz olarak etkileyecektir.
- **Sınıfta gösterim yapmak.** Eğitim sırasında, özellikle beceriyi göstermede kullanılacak aletler, enstrümanlar ve modellerin sınıfta bulunması öğrencilerin ilgisini artırır.
- **Bir uzmandan yardım almak.** Eğitim çevresinin dışından gelen konuşmacılar, dersin inanılabilirliğini artırır. Eğitimci, konuşmacının etkili bir sunum yapabileceğinden ve yorumlarının konuyla ilgili olduğundan emin olmalıdır. Bu sağlandığında, iyi bir uzman, öğrencilerin konuya ilgisini artırabilir.
- **Oyun, oyunlaştırma (role-play) veya taklit kullanmak.** Oyunlar, oyunlaştırmalar ve taklitlerde öğrenciler olaya doğrudan girdiğinden olağanüstü ilgi yaratır; bu nedenle giriş bölümü için yararlı etkinliklerdir. Bu çalışmalar için yararlanabileceğiniz kaynakları araştırın ve bu kaynakları eğitimde kullanın.
- **Konunun gelecekteki iş deneyimleriyle ilgisini kurmak.** Öğrenci, eğitimle gelecekteki kendisinin işi arasında bir ilgi kurduğu zaman konu üzerine ilgisi artacaktır. Eğitimci de, dersteki amaçları, içeriği ve etkinlikleri gerçek iş durumlarına bağlayarak bu konu üzerine eğilebilir.

BİR SUNUMU ÖZETLEME

Özet, bir sunumun içeriğini güçlendirmek ve ana noktaları tekrarlamak için yapılır. Genel olarak özet sunumun sonunda verilir. Ancak, eğitim konuları karmaşık olduğunda, öğrencilerin daha iyi anlamalarını sağlamak için, konu sunuldukça belli aralarla özetler verilebilir. Ayrıca özetler gösterimlerden veya ara vermeden önce de kullanılabilir.

Bir özet;

- Kısa olmalıdır,
- Ana noktaları toparlamalıdır,
- Öğrencilerin de etkin katılımını sağlamalıdır.

Eğitmenin kullanabileceği pek çok özet tekniği vardır. Bunlar:

- **Öğrencilerden soru sormalarını istemek,** sunumun içeriğinin nasıl/ne kadar anlaşıldığını netleştirme olanağı sağlar. Bu, öğrencinin anlamakta zorluk çektiği alanlarla ilgili canlı bir tartışma yaratabilir.
- **Öğrencilere sunumun ana noktalarıyla ilgili soru sormak**
- **Alıştırma veya test çözmek,** öğrencinin materyali ne kadar anladığını değerlendirmeye yarar. Alıştırma veya testten sonra, doğru yanıtlar ile gerekçeleri açıklanarak bir tartışma ortamı yaratılabilir.

- **Ana noktaları oyun içinde tekrarlamak** da eğer zaman el veriyorsa, bir çeşitlilik sağlar. Sevilen oyunlardan bir tanesi, öğrencileri iki gruba ayırarak, birbirilerine sorular sordurtmaktır. Her grup karşı gruba soracağı soruları kendi hazırlar. Eğitimci, soruların uygunluğunu kontrol eder, gerekirse yanıtları açıklar ve grupların puanlarını tutar. Bu oyun oldukça heveslendirici olabilir, aynı zamanda da mükemmel bir özet olur.

SORU SORMA TEKNİKLERİNİ KULLANMA

Etkili bir eğitmenin temel özelliklerinden biri nedir? En iyi eğitmenler hangi eğitim stratejilerini uygularlar? Sunumlar nasıl daha ilginç hale sokulabilir? Bu üç sorunun da yanıtı **etkili soru sorma tekniğini** kullanmaktır. Usta bir eğitmenin temel özelliklerinden birisi de soru sorma tekniklerini etkili bir şekilde kullanabilmesidir.

Soru sormanın birincil amacı öğrenciyi konu hakkında **düşünmeye** sevk etmektir. Çoğu klinik eğitmenin gözlemlerine göre öğrenciler genellikle konuyu anladıklarını söylerler ancak bilgi veya beceri değerlendirmelerinde bunun aksi ortaya çıkar. Etkili soru sorma, öğrencilere, konuyu baştan sona düşünmeleri ve daha iyi kavramaları olanağını sağlar.

Sorularla, öğrencileri konu üzerinde yoğunlaştırmak, ilgi ve dikkatin korunmasına yardımcı olur. Bu özellikle şu durumlarda önemlidir:

- Dersler uzun olduğunda,
- Konu, eğitmen veya öğrencilerin umdukları kadar heyecan verici olmadığında.

Sorular, şu amaçlarla kullanılabilir:

- Bir konuya giriş yapmak için,
- Konu karmaşık olduğunda,
- Görsel-işitsel araçlar ile desteklenmiş sınıf dersinin etkisini artırmak için,
- Beyin fırtınası başlatmak için,
- Tartışma ortamı yaratmak için.

Etkili Soru Sorma Teknikleri

İlgiyi canlı tutmak ve tekrardan kaçınmak için farklı soru sorma teknikleri kullanılmalıdır. Bu teknikler:

- **Soruyu tüm gruba yöneltme.** Bu teknik ile gönüllü olanlar soruyu yanıtlama şansını elde ederler; ancak bu yöntemin olumsuz yanlarından biri, genellikle aynı kişilerin konuşması, herkesin katılımının sağlanamamasıdır.

Örnek: "Lütfen biriniz niçin yaptığımızı söyleyebilir mi?"

- **Soruyu öğrencilerden birine, önce adıyla hitabederek sorma.** Öğrenci bir sorunun geleceğinin farkındadır, soruya konsantre olabilir ve gerektiği gibi yanıtlar. Bu tekniğin olumsuz yanı da, soru doğrudan belli bir öğrenciye yönelttiğinden, diğer öğrenciler soruyu

dinlemeyebilirler.

Örnek: "İbrahim, eğer yaparsak neler olabileceğini söyler misin?"

- **Soruyu sorma, duraklama, ve sonra soruyu belli bir katılımcıya yöneltme.** Herhangi bir öğrencinin soruyu yanıtlaması isteneceğinden, öğrencilerin hepsinin soruyu dinlemeleri gerekir. Bu tekniğin en önemli eksiği, sorunun yöneltildiği öğrenci soruyu kaçırmış olabilir ve eğitmenen tekrarlamasını isteyebilir.

Soru sorma tekniğinin anahtarı, aynı tip soru sormaktan kaçınmaktır. Usta eğitmen çeşitlilik sağlamak ve öğrencilerin dikkatini ayakta tutmak için bu üç tekniğin hepsini bir arada kullanır.

- Soruyu sorarken **öğrenciye adıyla hitabetmek** hem oldukça güdüleyicidir hem de bütün öğrencilerin etkin katılımını sağlar.
- **Öğrencinin doğru yanıtını tekrarlama** ile öğrenciye destek verilirken grubun geri kalanının da yanıtı duyması sağlanır.
- **Doğru yanıtları desteklemek/ödüllendirmek,** Öğrencinin konuyla ilgisinin devam etmesini sağlar. "Destek/ödül" kavramıyla anlatılmak istenen; övme, öğrencinin yaptığı şeyi diğerlerine gösterme, bir öğrenciyi yardımcı olarak seçme, olumlu yüz ifadeleri, mimikler kullanma veya diğer sözsüz iletişim yöntemleri ile öğrenciye takdir edildiğini gösterme gibi eylemlerdir.

Örnekler: "Ben bile daha iyi açıklayamazdım!"

"Çok güzel bir cevap, Ali!"

"Bunu ifade ediş biçimini beğendim, Ayşe."

"Mükemmel bir düşünme tarzı, Engin."

- **Öğrencinin verdiği yanıt kısmi olarak doğruysa,** eğitmen doğru bölümü onaylamalı sonra da yanlış bölümü düzeltmeli ya da o öğrenciye veya bir başkasına, öncekiyle ilgili bir diğer soru yöneltmelidir.

Örnekler: "Yanıtının ilk bölümüne katılıyorum; amayı açıklayabilir misin?"

"Neredeyse doğru! Leyla, Veysel'e biraz yardım edebilir misin?"

- **Öğrencinin yanıtı hatalı olduğunda,** eğitmen eleştirel olmayan bir tavırla öğrenciyi doğru yanıtı götürmek için soruyu başka sözcüklerle yeniden ifade etmelidir.

Örnekler: "Üzgünüm, Mehtap, bu doğru değil. Duruma farklı bir açıdan bakalım. Mesela..."

"İstediğim aslında bu değildi. Bir önceki derste konuştuklarımızı anımsayalım. Demet, bu durumun kan basıncı üzerine olan etkilerini düşün. Şimdi, eger..."

"Temel, soruyu başka bir biçimde sorayım.yı ayarlamaya çalışırken ne olabilir?"

- **Öğrenci soruyu yanıtlamak için herhangi bir teşebbüste bulunmazsa,** eğitmen yukardaki yolu izleyebilir ya da soruyu başka bir öğrenciye yönltebilir. Beklenen yanıt alındıktan sonra ilk öğrenciye dönülür ve tartışmaya katılması sağlanmaya çalışılır.

Öğrenciler **soru sorduğunda**, klinik eğitmeninin iki seçeneği vardır:

- Soruyu yanıtlamak
- Soruya başka bir soruyla karşılık vermek

Eğitmen her bir durum için hangisinin daha uygun olduğuna kendi deneyimlerine dayanarak karar vermelidir. Soru karmaşık ya da çetrefilli ise veya daha önce tartışılmamış bir konuyla ilgiliyse, eğitmenin soruyu yanıtlaması daha uygun olur.

Ancak, konuyla ilgili soruları yanıtlamanın en iyi şekli, öğrenciye bir başka soru sormaktır.

Öğrencilerden gelen sorularla ilgili son iki uyarı da:

- Eğitmen konuyla ilgili bir soruyu yanıtlamadığında, ne sorulduğunu iyice anladıktan sonra yanıtını bilmediğini açıklamalı, toplantıdan sonra araştırmalı ve yanıtı bir sonraki derste öğrencilerle paylaşmalıdır.
- Öğrenciler tartışmayı konu dışına sürükleyecek bir soru sorduklarında, eğitmen bu sorunun yanıtlanmasının ve buna bağlı olarak çıkacak tartışmanın faydalı olup olmayacağına karar vermelidir. Öğrencilerin yararına olacaksa ve zaman izin veriyorsa, eğitmen tartışmanın aldığı yeni yönü izleyebilir. Soru eğer bir fayda sağlamayacaksa eğitmen tartışmayı esas konuya çekmelidir.

KÜÇÜK GRUP ÇALIŞMALARI

Küçük Grup Etkinlikleri İçin Rehber

Eğitim sırasında çeşitli zamanlarda öğrenciler 4-6 kişilik **küçük gruplara** ayrılabilirler:

- Eğitmen veya bir öğrenci tarafından ortaya atılan bir **problemi çözmek** için,
- **Olgu çalışmaları yapmak** için (olgular sözlü, yazılı veya video ya da slaytlarla sunulabilir),
- **Oynanacak rolleri hazırlamak** için küçük grup çalışmaları kullanılabilir. Daha sonra hazırlanan oyunlar tüm gruba sunulabilir.

Küçük grup etkinliklerinin pek çok olumlu yanı vardır, bunlardan bazıları:

- Öğrencilere **biribirinden öğrenme** olanağı sunar,
- **Etkin katılımı** sağlar,
- Öğrenciler birbirini tanıdıkça **ekip çalışması** atmosferi doğar,
- **Farklı bakış açıları** ortaya konabilir.

Küçük grup çalışmalarını yürütürken, öğrencilerin hep aynı grupta olmamalarına dikkat etmek gerekir. Eğitmen farklı yollarla küçük gruplar oluşturabilir:

- Grupları **eğitmen oluşturabilir**,
- Öğrencilere sırayla "bir, iki, üç," vs. diye **saydırır** ve tüm "birler" bir grup, "ikiler" başka bir grup oluşturur, vs.
- Öğrencilerden **kendi gruplarını oluşturmalarını** isteyebilir
- Öğrenciler **kura** ile gruplara ayrılabilir

Küçük grup etkinlikleri için kullanılan sınıfların büyüklüğü, her bir grubun ötekini rahatsız etmeden çalışabilmesi için gerekli masa ve sandalye ayarlamalarını yapmaya elverişli olmalıdır. Eğitimci de grupları dolaşabilmesi için kolay hareket alanı sağlamalıdır. Eğer mümkünse, küçük gruplar problem çözme, vaka çalışmaları veya oyunlar için ayrılmış özel odalar kullanılmalıdır.

Küçük gruplarla yapılan çalışmalar **kışkırtıcı, ilginç, konuyla ilgili, fazla zaman almayan ve öğrencilerin görgü ve bilgilerine uygun** türden etkinlikler olmalıdır. Her küçük grup aynı etkinlik üzerinde çalışabilir veya herbiri farklı bir problem, vaka çalışması veya oyunlaştırma almış olabilir. Hangi etkinlik türü olursa olsun, genellikle bir zaman sınırlaması vardır. Bu durumda gruplara son beş dakika kaldığında ve süreleri dolduğunda haber verilmelidir.

Etkinlik ile ilgili bilgiler şu şekillerde verilebilir:

- Yazılı **bildirilerle**,
- **Yazı tahtası** kullanılarak,
- Önceden hazırlanmış bir **asetat** ile,
- Eğitimci tarafından **sözlü** olarak.

Küçük grup çalışmaları için verilen bilgi ve açıklamalarda şunlar bulunmalıdır:

- **Talimatlar**,
- **Süre**,
- Tartışılacak, çözülecek veya oyunlaştırılacak hazırlanacak **bir durum veya bir problem**,
- Öğrencilerin **rolleri** (oyunlarda),
- Küçük ve/veya büyük grup tartışmaları için **sorular**.

Gruplar çalışmalarını tamamladıktan sonra, eğitimci tüm öğrencileri büyük grupta bir araya getirmelidir. Büyük grup içinde tartışma sırasında şunlar kullanılabilir:

- Her grubun **raporları**,
- Soruların **yanıtları**,
- Grupların hazırladıkları ve oynadıkları **oyunlar**,
- Her gruptan **öneriler**.

Küçük grup çalışmalarından sonra eğitimcinin bir özet tartışma yapması önemlidir. Bu, öğrencilerin etkinliğin anlamını kavramalarını sağlar ve konu uygun bir şekilde kapatılmış olur.

Olgu (Vaka) Çalışması

Olgu çalışması, belli bir konu, başlık veya problem üzerine odaklanmış, gerçekçi senaryolar kullanarak yapılan bir eğitim yöntemidir. Olgu çalışması için öğrenciler önce okur, çalışırlar sonra da grup tartışmalarına yazılı veya sözlü katılımında bulunurlar. Olgu çalışmasının en önemli **avantajı** öğrencinin dikkatini gerçek bir duruma çekmesidir. Olgu çalışmasını çözmek veya tamamlamak için öğrenciler teker teker veya küçük gruplarda çalışabilirler.

Olgu çalışması kullanmanın **olumlu yanlarından** bazıları:

- Öğrencilerin etkin olmasını ve birbirleriyle etkileşime girmelerini sağlayan, **ortak katılım**

öğrenme olanağı sağlayan bir yöntemdir.

- Öğrenciler eğitim sırasında veya iş yaşamlarıyla doğrudan ilgili **gerçekçi** vakalarla uğraşırlar.
- Herkesin katılımıyla olgu çalışmalarında sunulan problemlere **farklı bakış açıları ve farklı çözümler** getirilir.
- Olgu çalışmaları yapmak öğrencilerin **problem çözme becerilerinin** gelişmesine yardımcı olur.

Olgu çalışmaları eğitmen veya öğrenciler tarafından hazırlanabilir. Olgu çalışmaları için aşağıdaki kaynaklardan biri veya birden fazlası kullanılabilir:

- Klinik deneyimler,
- Tıbbi öyküler/kayıtlar, kitaplar, klinik dergiler,
- Klinikteki personelden, öğrencilerden veya hastalardan edinilen tecrübeler.

Öğrencilere olgu çalışmasını okuduktan sonra, tek tek veya küçük gruplar içinde tartışma yapmaları için olanaklar sağlanmalıdır. Tartışma alıştırmalarında şunlar bulunur:

- **Problemin analizi.** Öğrencilerden olgu çalışmasında sunulan durumu irdelemeleri ve sorunun kaynağını bulmaları istenir.
- **Odaklanmış sorular.** Öğrencilerin belli soruları yanıtlamaları istenir.

Örnek: "Hastaya gerektiği gibi danışmanlık verilmediğini gösteren üç bulgunuz nedir?"

- **Açık uçlu sorular.** Bu sorular öğrenciye yanıt verirken esneklik sağlar.
- **Problem çözümleri.** Öğrencilerden sunulan durumla ilgili öneriler getirmesi istenir.

Örnek: "Bu sorun nasıl engellenebilirdi?"

Öğrencilere olgu üzerinde çalıştıktan sonra fikirlerini paylaşabilecekleri bir ortam yaratılmalıdır. Bu paylaşım için aşağıdakilerden biri kullanılabilir:

- Bireylerin veya küçük grupların hazırladığı **raporlar**,
- Olgu çalışması sorularına **yanıtlar**,
- Bireylerin veya küçük grupların sunduğu **oyunlar**.
- Bireylerden veya küçük gruplardan gelen **öneriler**

Bu aşamalardan sonra, eğitmen bir sonraki başlığa geçmeden önce vaka çalışmasının sonuçlarını özetlemelidir.

Oyunlaştırma (Role play)

Oyunlaştırma, öğrencilerin eğitim amaçları ile ilgili bir durumu gerçeğe uygun olarak oynadıkları bir eğitim yöntemidir. Oyunlaştırmaların olumlu yanları şunlardır:

- Öğrenciler gerçekçi bir duruma etkin olarak katıldıklarından oyunlar oldukça güdüleyici bir atmosfer yaratabilirler.
- Öğrenciler, **gerçek bir yaşam durumunun tecrübesini, gerçek yaşam riskleriyle karşılaşmadan yapabilirler.**

- Bu tür oyunlaştırmalarla, öğrenciler hastanın (veya başvuran kişinin) içinde olduğu durumu daha iyi kavrar, hastanın halinden anlar ve anlayışlı olur.

Eğitmen oyunlaştırmaları hazırlarken:

- Öğrencilerin oyundan neler öğrenmesi gerektiğine karar verir (amaçları belirler).
- Basit bir oyun ile rolleri hazırlar
- Öğrencilerin neler yapacağını ve izleyenlerin neleri gözlemleyeceğini açıklar
- Oynanan oyunun önemli noktalarını hem oyunculara hem de izleyenlere sorular sorarak tartışır
- Neler öğrenildiğini ve bunların klinik beceri veya etkinliğe nasıl uyarlanacağını anlatarak bölümü özetler

Beyin Fırtınası (*Brainstorming*)

Beyin fırtınası **düşünmeyi ve yaratıcılığı uyaran**, genellikle küçük grup tartışmalarıyla birlikte kullanılan bir eğitim stratejisidir. Beyin fırtınasının birincil amacı belli bir konu veya problem üzerine alternatif çözümler üretmektir. Üretilen fikirler, düşünceler veya çözümler bir konuya giriş olarak kullanılabilir veya grup tartışmasının temelini oluşturabilir. Ancak, beyin fırtınası için öğrencilerin konuyla ilgili bilgi ve görgülerinin olması gerekir.

Beyin fırtınası çalışması yaparken uyulması gereken ilkeler:

- Beyin fırtınasının **temel kurallarını belirleyin.**

Örnek: "Bu beyin fırtınası bölümünde iki temel kural izleyeceğiz. Birincisi, tüm fikirler kabul edilecek, Ahmet de söylenenleri tahtaya yazacak. İkinci kural da hangi fikir/öneri olursa olsun kesinlikle tartışmayacağız, eleştirmeyeceğiz. Öneriler listemizi oluşturduktan sonra, başa dönüp hepsini tek tek gözden geçireceğiz. Öneriler hakkındaki düşüncelerinizi o sırada aktarabilirsiniz. Anlaşılmayan bir yer var mı? Soru yoksa..."

- **Konuyu veya sorunu açıklayın.**
- Fikirleri ve önerileri tahtaya yazarak **yazılı kayıt tutun.** Bu, tekrarı önler ve öğrencilerin konuyu odaklanmalarını sağlar.
- **Öğrencilerin etkin katılımını sağlayın ve olumlu geribildirimde bulunun.**
- Düşünceyi hızlandırmak, yeni fikirler uyandırmak için **düzenli aralarla yazılı fikir ve önerileri tekrarlayın.**
- **Beyin fırtınasını bitirirken bütün önerileri baştan sona gözden geçirin.**

Grup Tartışması

Grup tartışması, fikirlerin, düşüncelerin, soruların ve yanıtların öğrenciler tarafından geliştirildiği bir eğitim tekniğidir. Eğitmen kolaylaştırıcı (*facilitator*) rolündedir ve tartışma geliştikçe öğrencileri yönlendirir.

Grup tartışması şu durumlarda kullanılabilir:

- Eğitim toplantılarını bitirirken,
- Video filmlerini izledikten sonra,
- Klinik gösterimlerden sonra,
- Olgu çalışmalarından sonra,
- Oyunlaştırmalardan sonra,
- Öğrencilerin konuyla ilgili önceden bilgisi ve deneyimi olduğu öteki durumlarda.

Öğrencilerin konuyla ilgili bilgi ve deneyimlerinin sınırlı olduğu durumlarda grup çalışması yapmak uygun bir yöntem değildir, tartışma genellikle sönük geçer. Öğrenciler konuya aşına olduklarında ise tartışma **öğrencilerin ilgisini uyandırır ve etkin katılım sağlar**. Olumlu etkileşim kurulduğunda eğitmen:

- Olumlu geribildirimde bulunabilir,
- Anahtar noktaları vurgulayabilir,
- Olumlu bir öğrenme atmosferi yaratabilir.

Kolaylaştırıcı olarak rol alan eğitmen, eğitim stratejisi olarak grup tartışmasını seçerken şu noktaları göz önünde bulundurmalıdır:

- **15 ile 20 kişiden büyük gruplarla** yapılan tartışmayı hem yönlendirmek zordur hem de her öğrenciye konuşma olanağı sağlanamayabilir.
- Öğrenciler arasındaki yoğun etkileşim nedeniyle tartışma için sınıf derslerinden **daha uzun süreye** ihtiyaç vardır.
- **İyi yönlendirilmemiş bir tartışma hedef dışına çıkabilir** ve eğitmenin ortaya koyduğu amaçlara ulaşmak mümkün olmayabilir.
- **Eğer kontrol sağlanamazsa**, tartışmaya ancak birkaç öğrenci katılırken diğerleri ilgilerini kaybedebilirler.

Grup tartışmasına ek olarak, eğitimde başka iki tür tartışma daha kullanılabilir:

- Bir konu hakkında öğrenci sorularının yanıtladığı **genel tartışmalar**
- Bir yöneticinin, panel üyeleri ile öğrenciler arasında soru-yanıt bölümlerini yürüttüğü **panel tartışmalar**

Tartışmanın başarılı geçmesi için anahtar noktalar şunlardır:

- **Etkileşim kurulmasını sağlayan oturma düzenlemeleri** yapılmalıdır (örn., öğrencilerin birbirlerinin yüzünü görebilmeleri için masaların, sandalyelerin "U" biçiminde veya bir halka halinde düzenlenmesi).
- Girişin bir parçası olarak **konu başlığı verilebilir**.

Örnek: "Yönetim biçimleri üzerine olan bu dersi bitirmeden önce birkaç dakikamızı insan ilişkilerinin önemine ve personelin denetlenmesine ayıralım. Yusuf, insan ilişkileri ve denetlemenin rolü hakkında neler düşünüyorsun?"

- Konuşma **eğitmeden öğrenciye doğru** yönlendirilmelidir.

Örnekler: "Abdül, hakkındaki düşüncelerini bizimle paylaşır mısın?"

"Makbule, senin görüşlerin nelerdir?"

"Kemal, benim ifademe katılıyor musun?"

- Eğitmen **başvuru kaynağı olarak davranmalı**, ancak gerektiğinde mşdahalede bulunmalıdır.

Örnek: "Ahmet ve Asiye'nin konuyu iki farklı yşnden ele aldıklarını gşrdük. Ahmet, bakalım senin dediklerini ifade edebilecek miyim? Sen şöyle hissediyorsun galiba..."

- **Anahtar noktalar özetlenmelidir.**

Örnek: "Burada biraz duralım ve tartışmamızın ana noktalarını özetleyelim."

- **Tartışmanın ana konu üzerinde kalması sağlanmalıdır.**

Örnekler: "Sezen, bu durumun konumuzla ilgisini biraz daha netleştirebilir misin?"

"Mine, belittiğin noktanın konuyla ilgisini açıklayabilir misin?"

"Bir dakika duralım ve tartışmamızın amacına tekrar göz atalım."

- **Her öğrencinin katkı/katılımlarını kullanarak kişilere destek verilmelidir.**

Örnekler: "Bu çok doğru bir saptama Raziye. Bunu grupla paylaştığın için teşekkür ederiz."

"Kudret izlenen politikayla ilgili güzel bir noktayı belirtti. Bora, senin bu nokta ile ilgili söyleyeceklerin var mı?"

- Öğrenciler arasındaki **kişisel tartışmalar en aza indirgenmelidir.**
- **Tşm öğrenciler tartışmaya girmeye teşvik edilmelidir.**

Örnek: "İlker, bu yorumlar hakkında bir süredir düşündüğünü görüyorum. Bize düşüncelerini aktarabilir misin?"

- **Tartışmada tek bir öğrencinin baskın olmasına engel olmaya çalışın.**

Örnek: "Seval, senin tartışmaya epey katılımın oldu. Bakalım öteki arkadaşların bize önerebileceği şeyler var mı?"

- **Tartışma, ana fikirlerin bir özetiyle bitirilmelidir.** Eğitmen özetin, girişte sunulan amaçlarla ilgisini kurmalıdır.

ÖZET

İnteraktif eğitim teknikleri, öğrencileri öğrenme sürecine etkin olarak dahil etmek için çeşitli eğitim yöntemlerinin ve sunum becerilerinin kullanılmasını gerektirir. Çeşitli eğitim yöntemlerini kullanarak, heyecan verici, canlı bir sunumla ilgiyi ayakta tutabilen bir eğitmen, ders hedeflerine ulaşmada öğrencilere daha fazla yardım edebilir.

İnteraktif eğitim yöntemlerine sınıf dersleri ve gösterimler (demonstrasyon) yanında, oyunlaştırmalar, beyin fırtınası, olgu(vaka) çalışmaları ve grup tartışmaları gibi küçük grup etkinlikleri dahildir. Tüm bu yöntemlerde öğrencilerin dikkatini toplayabilmek ve etkin katılım sağlayabilmek için etkili sunum becerileri gereklidir. Usta bir eğitmen, etkili bir sunum yaparken belirtilen çeşitli yöntemleri birarada kullanır.